

พุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์

BUDDHIST ETHICS IN HUMAN DEVELOPMENT

พระนราศักดิ์ วรรณโม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phra Narasuk Varadhammo

Mahachulalongkorn University Khonkhan Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Narasuk@gmail.com

บทคัดย่อ

พุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์ เป็นหลักการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดั่งงามให้เกิดขึ้นในบุคคล อย่างเป็นรูปธรรม สามารถสัมผัสได้จากการแสดงพฤติกรรมออกมาทาง กาย จิต ปัญญา เพื่อให้มนุษย์ ได้ตระหนักจิตสำนึกในการพัฒนาตนให้มี กายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต มีปัญญาในการมองตนเองออก บอกตนเองได้ ใช้ตนเองเป็น เห็นตนตามความเป็นจริง การพัฒนาตนเองของมนุษย์ด้วยหลัก พุทธจริยศาสตร์ เมื่อพัฒนาจนถึงที่สุด ย่อมเกิดคุณค่าของความเป็นมนุษย์โดยแท้ รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีการเสียสละ มีจิตใจเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นบุคคลต้นแบบ ของสังคมที่สามารถชักชวน เป็นแรงจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คือ ดับตัณหา อวิชชา และทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง รู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ไม่ตกเป็นทาสของโลกีย์และชีวิต นำพาตนเองเข้าสู่บรมสุขโลกุตระนิพพาน

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์; การพัฒนามนุษย์

* ได้รับบทความ: 1 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 7 มิถุนายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 21 มิถุนายน 2564

Received: August 1, 2020; Revised: June 7, 2021; Accepted: June 21, 2021

Abstract

Buddhist ethics in human development is a principle to promoting that creates good behavior in the person that can be touched by showing behavior in the body, mind, and wisdom, so that human beings can realize the consciousness of self development to have a good body, honesty ,moral. Honestly, with wisdom in looking at oneself, telling oneself, using oneself as a reality. Human self- development with Buddhist ethics for development to the end leads to the value of humanity. True. Know their duties and responsibilities to self and society that can persuade and motivate others to follow to maximize the benefits, namely, in truth, it does not become a slave to the mundane and life. Bring yourself into the bliss of Nirvana

Keywords: Buddhist Ethics; Human Development

บทนำ

การดำเนินชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ ของสังคมมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากผลของความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลักษณะของโลกยุคการสื่อสารอย่างไร้พรมแดน นอกจากจะนำมาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองแล้ว ส่วนหนึ่งก็นำมาซึ่งปัญหาที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเลียบแบบทางสังคมสมัยใหม่ ที่มีความลึกลับซับซ้อนแม้ไม่รู้จักกันหรือมองไม่เห็นกันก็สามารถเบียดเบียนกันได้ทางสื่อโซเชียล อันเป็นผลกระทบในทางลบ และวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ดั่งามจะเริ่มเลือนหายไป พฤติกรรมการแข่งขัน การเห็นแก่ตัว การเบียดเบียน จะเข้ามาแทนที่หากมนุษย์เพิกเฉยจริยธรรม คุณธรรมที่มนุษย์ทุกคนพึงมีก็จะเริ่มถดถอยและห่างไกลออกไปทุกที ท้ายสุดโลกะ โทสะ โมหะ ก็จะเข้ามาครอบงำจิตใจของมนุษย์ทำให้มีติดบอด หากคุณค่าความดีงามของความเป็นมนุษย์ไม่เจือ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ต้องพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง การปฏิบัติตนเอง คือ กระบวนการที่บุคคลใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไปสู่พฤติกรรมที่ดีงาม ด้านกาย จิต ปัญญา โดยกระบวนการที่นำมนุษย์ไปสู่เป้าหมายสูงสุดนั้นด้วยตนเองไม่มีสิ่งอื่นใด ยิ่งไปกว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่มนุษย์สามารถพัฒนาคุณธรรมของตนได้เต็มตามศักยภาพและดำรงตนอย่างมีความสุข โดยไม่ เบียดเบียนผู้อื่น ดังคำกล่าวใน ธรรมคุณ 6 พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2546 : 306)

1. สุวาทุกาโต ภควตา ธมโม (พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว คือ ตรัสไว้เป็นความจริงแท้ อีกทั้งงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ ประกาศ

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น 29
ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2564

หลักการครองชีวิตอันประเสริฐ บริสุทธิ บริบูรณ์สิ้นเชิง (Well Proclaimed Is The Dhamma By The Blessed One)

2. สนทัญญูโก (อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเอง คือ ผู้ใดปฏิบัติ ผู้ใดบรรลุ ผู้นั้นย่อมเห็นประจักษ์ด้วยตนเองไม่ต้องเชื่อตามคำของผู้อื่น ผู้ใดไม่ปฏิบัติ ไม่บรรลุ ผู้นั้นจะบอกก็เห็นไม่ได้ (To Be Seen For Oneself)

3. อกาลิโก (ไม่ประกอบด้วยกาล คือ ไม่ขึ้นกับกาลเวลา พร้อมเมื่อใด บรรลุได้ทันที บรรลุเมื่อใด เห็นผลได้ทันที อีกอย่างว่า เป็นจริงอยู่อย่างไร ก็เป็นอย่างนั้น ไม่จำกัดด้วยกาล (Not Delayed; Timeless)

4. เอหิปสฺสโก (ควรเรียกให้มาดู คือ เชิญชวนให้มาชม และพิสูจน์ หรือทำทายต่อการตรวจสอบ เพราะเป็นของจริงและดีจริง (Inviting To Come And See; Inviting Inspection)

5. โอปนยิโก (ควรน้อมเข้ามา คือ ควรเข้ามาไว้ในใจ หรือน้อมใจเข้าไปให้ถึงด้วยการปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในใจ หรือให้ใจบรรลุถึงอย่างนั้น หมายความว่าเชิญชวนให้ทดลองปฏิบัติ อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่นำผู้ปฏิบัติให้เข้าไปถึงที่หมายคือนิพพาน (Worthy Of Inducing In And By One's Own Mind; Worthy Of Realizing; To Be Tried By Practice; Leading Onward)

6. ปจฺจตฺต เวทิตพฺโพ วิญญูหิ (อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน คือ เป็นวิสัยของวิญญูชนจะพึงรู้ได้ เป็นของจำเพาะตน ต้องทำจึงเสวยได้เฉพาะตัว ทำให้กันไม่ได้ เอาจากกันไม่ได้ และรู้ได้ประจักษ์ ที่ในใจของตนนี้เอง (Directly Experienceable By The Wise) พระธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้างามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด เป็นพุทธจริยศาสตร์ที่ควรต้องน้อมนำเข้าสู่ตัวและฝึกปฏิบัติพัฒนาตนเองเพื่อความเจริญงอกงามทั้ง กาย จิต ปัญญา

ความหมายของพุทธจริยศาสตร์

วศิน อินทสระ (2549 : 34) ได้ให้ความหมายของพุทธจริยศาสตร์ ว่า พุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเมื่อแปลตามตัวอักษรแล้วก็คือ จริยศาสตร์แนวพุทธนั่นเอง อีกนัยหนึ่ง คือ จริยศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งท่านผู้รู้มีพระพุทเจ้า เป็นต้น ได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลางและระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้นให้ถึงได้ เพื่อให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์มี สติ ปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุดเพราะจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิตหรือความดีอันสูงสุด (Supreme Good) เพื่อให้ถึงความดีงามอันสูงสุดจึงกล่าวได้ว่า พุทธจริยศาสตร์มีความบริสุทธิ์บริบูรณ์ด้วยเหตุปัจจัยที่มนุษย์จะสามารถศึกษาและฝึกปฏิบัติพัฒนาตนด้วยกำลังศรัทธา กำลังปัญญา พร้อมด้วยกระทำความดีให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท เพื่อให้เกิดประโยชน์ คือความสุขสวัสดิ์ทั้งต่อตนเอง และสังคมอย่าง

เที่ยงแท้ตั้งแต่ประโยชน์ขั้นพื้นฐานคือการดำรงตนได้อย่างปกติสุข จนถึงประโยชน์นั้นประมัตต์คือหลุดพ้นจากบ่วงตัณหา อวิชชาที่เกาะเกี่ยวร้อยรัดทุกประการ แต่การที่บุคคลจะเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์แบบนั้น จำต้องพัฒนาตนเอง Self-Development คือ การเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตน ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน โดยเปลี่ยนแปลงตนด้วยตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม เหมาะสมกว่าเดิมที่สามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมีพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ตลอดจนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขพร้อมทั้งสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้เกิดขึ้นกับตน แต่การที่จะเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ก็จำต้องผ่านการอบรมบ่มเพาะ ฝึกฝนภาวนาด้วยความวิริยะ อุตสาหะ แน่วแน่ รู้เท่าทันตนเอง ทั้งภายในและภายนอก คือ ดูนตนเองออก บอกตนเองได้ ใช้ตนเองเป็น เห็นตนตามความเป็นจริง ด้วยหลัก 4 ประการ ได้แก่

การพัฒนากาย (กายภาวนา การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Development) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) 2549 : 235) เป็นการฝึกอบรมกาย ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูล โดยการปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติ มิให้เกิดโทษ แต่ให้เป็นคุณหรือเป็นไปในทางเกื้อกูล ประกอบด้วยการรู้จักใช้อินทรีย์ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ด้วยปัญญา นอกจากนี้ยังเป็นการรู้จักบริโภคปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยี ให้ได้ตรงตามคุณค่าที่แท้จริงไม่ลุ่มหลงมัวเมา ไม่ประมาทขาดสติ ให้ตระหนักถึงคุณค่าหรือความมุ่งหมายในการเสพบริโภคปัจจัย 4 พิจารณาเตือนตัวเอง คือ การบริโภคโดยไม่ตระหนักถึงคุณค่าความมุ่งหมายที่แท้จริงแล้วก็จะเกิดโทษและเริ่มเสีสุขภาพะทันที

การพัฒนาศีล (ศีลภาวนา การพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม (Moral Development; Social Development) (ป.อ.ปยุตฺโต 2549 : 265) เป็นการฝึกอบรมด้านพฤติกรรมให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมที่ดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่ในวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี และมีอาชีวะสุจริต ไม่ใช้กายวาจาและอาชีวะในทางที่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายเวรภัย แต่ใช้เป็นเครื่องพัฒนาชีวิตของตนและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมสันติสุขในการอยู่ร่วมพันธกันทั้งครอบครัว ญาติมิตร บุคคลใกล้ชิด บุคคลในสถานศึกษา ที่ทำงาน ลูกค้ายุโรปันชนต่างชาติ ต่างศาสนา และสัตว์ร่วมโลกสงเคราะห์ เกื้อหนุน เอาใจใส่ทำให้เกิดไมตรีและความสามัคคี รู้จักการสื่อสารเพื่อชักจูงและชักนำ เพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นไป บุคคลจึงควรมีความเคารพรักษากฎเกณฑ์ กติกา ลีลาปฏิบัติ ระเบียบ จรรยาบรรณ กฎหมาย ในสังคม และสำหรับวินัยในการดำเนินชีวิตของบุคคล ท่านชี้แนะให้บุคคลรู้จักจัดวัตถุประสงค์ของ จัดแบ่งเวลา จัดสภาพแวดล้อม และจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน มนุษย์ในสังคมนั้นก็จะมีโอกาสพัฒนาชีวิตได้ดีที่สุด และผู้คนในสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างอยู่เย็นเป็นสุข

การพัฒนาจิตใจ (ป.อ.ปยุตโต, 2549 : 53) (จิตตภาวนา-emotional development; psychological development) เมื่อก้าวให้ลึกเข้าไปในด้านจิตใจ จิตใจมีองค์ประกอบสำคัญคือ เจตจำนง หรือเจตนาที่เป็นตัวกำหนดหรือกำกับจิตใจ โดยจะเป็นตัวเชื่อมโยงจิตใจออกมาสู่การสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และเจตนาหรือเจตจำนง จะทำงานไปอย่างไรนั้นจะมีแรงจูงใจเป็นตัวชักนำ และแรงจูงใจจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของตัวปรุงแต่งที่อยู่เบื้องหลังในจิตใจ คุณสมบัติดังกล่าวมีมากมาย (เรียกว่าเจตสิก) มีทั้งที่ดีและที่ชั่ว บุญหรือบาป กุศลหรืออกุศล เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความหวง ความริษยา ศรัทธา เมตตา กรุณา สติ ปัญญา เป็นต้น เป็นตัวที่มาปรุงแต่งเจตนา และเจตนา ก็ จะแสดงตัวออกมาทาง ทวาร คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ การจะมีสุขภาวะได้ต้องบริหารใจหรือฝึกฝนภายในจิต ให้มีจิตที่เป็นด้านบวก โดยการพัฒนาในด้าน“จิตตภาวนา” เป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจ คือ การพัฒนาให้บุคคลมีจิตใจที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย คุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพจิตที่ดี คุณภาพจิตที่ดี ได้แก่ จิตที่มีคุณธรรม จิตที่มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทร มีมุทิตา มีศรัทธา มีความเคารพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมรรถภาพจิตที่ดี ได้แก่ จิตใจเข้มแข็ง มั่นคง เพียรพยายาม อุตสาหะ วิริยะ มีความรับผิดชอบ มีสติ และสมาธิ และสุขภาพจิตที่ดี ได้แก่ การมีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น อิ่มเอิบ ผ่องใส และสงบสุข (ป.อ.ปยุตโต, 2549 : 236-237) การพัฒนาจิตให้มีคุณภาพดี ด้วยการพัฒนาภาวะจิตฝ่ายแผ่ออกไปภายนอก เพื่อการสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์และเป็นพื้นฐานของการช่วยผู้อื่นให้พัฒนา ในการสัมพันธ์ทางสังคม คุณสมบัตินี้ที่พึงพัฒนาขึ้นไว้เป็นพื้นฐานคือภาวะจิตที่เรียกว่า “พรหมวิหาร 4” (ป.อ.ปยุตโต, 2549 : 218) ประกอบด้วย

1. เมตตา คือ ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข ความมีใจแผ่เมตตา และแผ่ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น
2. กรุณา คือ ความสงสาร อยากช่วยให้พ้นทุกข์ ใจจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของ ผู้ประสบทุกข์
3. มุทิตา คือ ความเบิกบานยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใส บันเทิง เบิกบาน ชื่นชมต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ประสบความสุขความสำเร็จ พลอยยินดีด้วย มีใจส่งเสริมเมื่อเขาได้ดีมีสุข
4. อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง ที่จะดำรงอยู่ในธรรมตามที่ได้พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตใจเรียบตรงเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยรักหรือชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สงครวญแก่ เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติ ตามธรรม รวมทั้ง รู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ไม่เข้าไปก้าวก่ายแทรกแซง สมรรถภาพจิต เป็นกลุ่มธรรมสำคัญที่จำเป็นต้องฝึกฝน อยู่ในหมวดของ “สัมมาสมาธิ ” อันเป็นองค์สำคัญในมรรคมีองค์แปด ที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

การพัฒนาปัญญา (ป.อ.ปยุตโต, 2549 : 162- 189) ปัญญาภาวนา (Cognitive Development; Mental Development; Intellectual Development) เป็นการฝึกอบรมด้านปัญญา การพัฒนาบุคคลให้รู้จักคิดพิจารณา วินิจฉัย แก้ไขปัญหา และดำเนินการต่างๆด้วยปัญญา เข้าใจเหตุผล มองสิ่งต่าง ๆ

ตามเหตุและปัจจัย ไม่มีอคติ ปราศจากการครอบงำของกิเลส มีความเป็นอยู่โดยรู้เท่าทันธรรมชาติของโลก และชีวิต เข้าถึงอิสรภาพ ปลอดภัย ปราศจากปัญหา ในการปฏิบัติต่อความรู้นั้น เราจะต้องพัฒนาปัญญา ทั้งในการรอบรู้เรื่องการทำงาน รู้เข้าใจวิชาการที่เกี่ยวข้อง เรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์ต่าง ๆ ผึกการคิด แก้ปัญหาต่าง ๆ วิเคราะห์วิจัยหาทางปรับปรุงพัฒนากิจการ หรือริเริ่มสร้างสรรค์การแผ่ขยายประโยชน์ สุข ตลอดจนการรู้จักโลกและเข้าใจชีวิต และนำความรู้นั้นมาใช้คิดแก้ปัญหา ตลอดจนปลดปล่อยชีวิต ให้มีอิสรภาพปัญญา จัดแยกได้หลายระดับหลายขอบเขต ตั้งแต่ “สุตะ” คือ ขั้นของการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต แล้ว นำข้อมูลที่ได้รับมาหยั่งลงไปในความจริงตามเหตุและผล เรียกว่า “ทิวฎฐิ” เป็นการมองเห็นทางที่จะทำการจัดการ ดำเนินการ หรือแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยเท่าที่ของการระดับ ความรู้ สุตะ (รู้ผิวเผิน-รู้อาการปรากฏอย่างผิวเผิน หรือรู้อะไร) : ความรู้ที่เกี่ยวข้องต้องใช้ในการดำเนิน ชีวิต และกิจการงานทั้งหลาย ทิวฎฐิ (รู้หยั่ง-หยั่งเข้าไปในความจริง หรือรู้อย่างไร) : ความรู้เข้าใจที่หยั่งลง ไปในความจริงของสิ่งทั้งหลายด้วยเท่าที่ของการมองตามเหตุปัจจัย ญาณทัสสนะ (รู้แจ้ง-รู้อย่างถึงความจริง) : ความรู้เข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลายที่ส่งผลทำให้จิตใจหลุดพ้นเป็นอิสระมองตามเหตุตามปัจจัย เข้าใจเหตุผล จนกระทั่งรู้แจ้งถึงความจริงของสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น เกิดเป็นความรู้ความเห็นด้วยปัญญา ญาณ เรียกว่า “ญาณทัสสนะ” โดยท่านได้อธิบายความหมายว่าเป็น การรู้แจ้ง รู้อย่างถึงความจริง เป็นความรู้ความเข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลายที่ส่งผลให้จิตใจหลุดพ้น เป็นอิสระ

ธรรมทั้งหลายนี้ เป็นปัญญาญาณที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ และนำมาชี้แนะให้มนุษย์ได้เห็นหนทาง คือแสงสว่างในการดำเนินชีวิตตนเองได้ด้วยปัญญา ดังพุทธพจน์ว่า “ปัญญา โลกสมิ ปชโชโต” (ส . ส. (ไทย)15/ 61) มีความหมายว่า ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก คือมีความรู้ในเรื่องเหตุและผลของ สิ่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะรู้สิ่งที่ควรทำ รู้สิ่งที่ควรเว้น อันเป็นจริยธรรมที่มนุษย์ทั้งมวลพึงมีในตัว ที่ไม่เพียงสร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง ผู้อื่น รวมถึงการมองเห็นภัยของการดำเนินชีวิตด้วยความประมาท พระพุทธองค์ทรงมองเห็นภัยเหล่านี้อย่างรู้แจ้งแทงตลอด แม้มลมหายใจสุดท้ายของพระองค์ก็ยังทรง ตักเตือนเป็นปัจฉิมโอวาท (Last Words Of The Buddha : (Gary Martin 2020)) แก่พุทธบริษัทของ พระองค์ ดังนี้ “วยธมมา สงขารา อปฺปมาเทน สมปาเทถ” แปลว่า “สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมสลาย ไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจง (ยังประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น) ให้ถึงพร้อม ด้วยความไม่ประมาทเถิด” ถ้อยคำที่พระพุทธองค์ทรงตรัส นั้นย่อมาหมายความว่ามิให้มนุษย์เพิกเฉยต่อการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นบุคคลที่มี ศักยภาพมีความสามารถ มีคุณค่าและมีคุณธรรม ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมที่พระพุทธองค์ ตรัสไว้ดีแล้ว อันเป็นพุทธจริยศาสตร์ที่งดงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ที่สามารถให้ผลได้อย่าง ไม่จำกัดการ

พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักประพจน์ของ (พระครูปริยัติธรรมวงศ์, 2553 : 10) มนุษย์เพื่อให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นหลักประพจน์ของมนุษย์เพื่อให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นหลักประพจน์ที่จะ

พยายามตอบปัญหาที่ว่า เราควรทำอะไร เป้าหมายชีวิตควรเป็นอย่างไร พุทธจริยศาสตร์จัดเป็น “จริยศาสตร์ศาสนา” ด้วยเหตุผลที่ว่า พุทธจริยศาสตร์ มีรากฐานจากคำสอนในทางพระพุทธศาสนา พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักความประพฤติที่พึงงาม ซึ่งจะมีหลักศีลธรรม คุณธรรมแน่นอนตายตัว มีกฎเกณฑ์ ชัดเจนตายตัว ผิด-ถูก บุญ-บาป แยกส่วนกันอย่างชัดเจนตามลำดับ

พุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน

พุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานนั้น (พระครูวินัยธรอำนาจ พลบุญโย 2560 : 335) หมายถึง เอาสิ่ง ที่มนุษย์เราต้องรู้ต้องทราบและยึดเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการดำรงชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นปกติสุข มีความราบรื่นในหน่วยงาน องค์กรและสมาชิกในสังคมรอบข้าง พุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานดังกล่าว คือ เบญจศีล หรือ ศีล 5 เพราะเป็นนิจศีลของฆราวาสทั่วไป ถือว่า เป็นหลักพุทธจริยพื้นฐานของมนุษย์ในเบื้องต้น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “มนุษยธรรม” คือ ธรรมที่ทำให้ เป็นมนุษย์ หรือระเบียบที่ก่อให้เกิดความสุขในระดับสังคมของมนุษย์ ทำคนให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ทั้ง ทางกาย วาจา ส่วนธรรมที่มีควบคู่กับเบญจศีลก็คือ เบญจธรรม 5 ประการ หลักเกณฑ์พุทธจริยศาสตร์ ขั้นพื้นฐาน คือเบญจศีลและเบญจธรรมนี้ต้องควบคู่กันไป เป็นพื้นฐานรองรับคุณธรรมขั้นสูงยิ่ง ขึ้นไป ดังตารางเปรียบเทียบ ดังนี้ (Attaput, 1987)

เบญจศีล5	เบญจธรรม5
1. เว้นจากการฆ่าสัตว์	1. ต้องมีเมตตากรุณา
2. เว้นจากการลักทรัพย์	2. ต้องมีสัมมาอาชีพะ เลี้ยงชีวิตในทางที่ถูกต้อง
3. เว้นจากการประพฤติผิดในกาม	3. ต้องมีกามสังวร คือให้มีความสำรวมระวังในกาม
4. เว้นจากการพูดปดมดเท็จ	4. ต้องมีคำพูดซื่อสัตย์ คำจริงมีประโยชน์
5. เว้นจากการดื่มสุราเมรัยของเมา	5. ต้องไม่ประมาท มีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิต

ติช นัท ฮันท์ มหาเถรชาวเวียดนาม (ติช นัท ฮันท์, 2555) ได้นำหลักธรรมทั้ง 2 ประการ มาบูรณาการ ได้อย่างลงตัวเพื่อเป็นข้อฝึกปฏิบัติสำหรับคนรุ่นใหม่ ดังนี้

ข้อฝึกปฏิบัติที่ 1 การปกป้องชีวิต ด้วยความตระหนักรู้ถึงความทุกข์จากความรุนแรง และการ ทำลายชีวิต ข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานที่จะบ่มเพาะปัญญาเห็นแจ้งถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของสรรพสิ่ง (การเป็นดังกันและกัน) และหล่อเลี้ยงเมตตากรุณาจิตให้เบ่งบาน เพื่อที่จะปกป้องชีวิตมนุษย์ สัตว์ พืช และสภาพแวดล้อมของสรรพชีวิต ไม่ปล่อยให้ผู้อื่นทำลายชีวิต และไม่สนับสนุนการกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดการทำลายชีวิตใดชีวิตหนึ่งบนโลกนี้

ข้อฝึกปฏิบัติที่ 2 ความสุขอันแท้จริงด้วยความตระหนักรู้ถึงความทุกข์ จากการหาผลประโยชน์ส่วนตัว การลักขโมย การกดขี่ ความไม่ ยุติธรรมทางสังคม ข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานว่า จะทำงานด้วยการแบ่งปันเวลา พลัง และทรัพย์สิน ให้แก่ผู้มีความจำเป็น ไม่ว่าโดยทางความคิด คำพูด หรือการกระทำในชีวิตประจำวัน ข้าพเจ้าตั้งจิตมั่นว่า จะไม่ลักขโมย และครอบครองสิ่งควรเป็นของผู้อื่น

ข้อฝึกปฏิบัติที่ 3 ความรักที่แท้จริง ด้วยความตระหนักรู้ถึงความทุกข์ อันเกิดแต่การประพฤติดิพิดในกาม ข้าพวารณาตัวที่จะบ่มเพาะ ความรับผิดชอบ และเรียนรู้วิถีทางที่จะปกป้องความปลอดภัย และความซื่อสัตย์มั่นคงของปัจเจกชน คู่สามีภรรยา ครอบครัว และสังคม ข้าพขอตั้งปณิธานในอันที่จะไม่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ฉัน ชู้สาวโดยปราศจากความรัก และความผูกพันอันยาวนาน เพื่อรักษาความสุขของตัวเองและผู้อื่น ข้าพขอตั้งปณิธานในอันที่จะเคารพในพันธสัญญาของข้าพ และพันธสัญญาของผู้อื่น ข้าพจะกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในอำนาจของข้าพ เพื่อปกป้องเด็ก ๆ จากการทารุณกรรมทางเพศ และปกป้องคู่สมรสและครอบครัวมิให้แตกสลายจากการประพฤติดิพิดในกาม

ข้อฝึกปฏิบัติที่ 4 วาจาแห่งรักและการฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยความตระหนักรู้ถึงความทุกข์ จากการกล่าวถ้อยคำที่ยัั้งคิด และขาดความสามารถที่จะฟังอย่างลึกซึ้ง ข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานที่จะเรียนรู้การใช้วาจาที่ไพเราะเปี่ยมด้วยความรัก และการตั้งใจฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อที่ช่วยหยิบบ่อนความเบิกบาน แบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่น สร้างความสุขสันติ และฟื้นฟูความปรองดอง สามัคคีระหว่าง ทุกคนทุกเชื้อชาติและทุกศาสนา ข้าพเจ้ารู้ดีว่าคำพูดสามารถก่อให้เกิดความสุข หรือความทุกข์กับผู้อื่นได้ ข้าพเจ้าขอตั้งจิตมั่นที่จะเรียนรู้การใช้วาจาที่ก่อให้เกิดความมั่นใจ ความเบิกบาน ความสงบ และความหวัง ข้าพเจ้าตระหนักดีว่าถ้อยคำแห่งความจริงมีคุณค่าที่จะสร้างความเข้าใจและความปรองดอง สามัคคี

ข้อฝึกปฏิบัติที่ 5 การบำรุงหล่อเลี้ยงเยียวยา ด้วยความตระหนักรู้ถึง ความทุกข์จากการบริโภคที่ขาดสติ ข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานว่า จะเรียนรู้วิธีแปรเปลี่ยนและบ่มเพาะสุขภาพที่ดี ทั้งกายและใจ เพื่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม ด้วยการกิน การดื่ม บริโภค อย่างมีสติ ข้าพเจ้าจะฝึกการมองอย่างลึกซึ้งในอาหาร 4 ประเภท ได้แก่อาหารที่ผ่านทางปาก อาหาร ที่ผ่านทางประสาทสัมผัส อาหารทางความปรารถนา และอาหารทางวิญญาณ เพื่อหลีกเลี่ยงการบริโภคอาหารที่เป็นพิษทั้งหลาย ข้าพเจ้าตั้งจิตมั่นที่จะไม่เล่นการพนันเสี่ยงโชค จะไม่ใช้แอลกอฮอล์ หรือสิ่งเสพติดอื่นใด รวมทั้งการบริโภคสิ่งให้โทษทั้งปวง เพื่อที่จะรักษาความสุขสันติในกายและใจของตนเอง สังคม และโลก

ข้อฝึกปฏิบัติพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวคิดของ ดิซ นัท ฮันท์ นี้ คือ วิสัยทัศน์ทางพุทธศาสนา ที่มีต่อหลักจริยศาสตร์สากลโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง การฝึกฝนปฏิบัติทั้ง 5 ประการนี้ ก่อให้เกิดสันติสุข ความเบิกบาน ให้ผู้คนยุคปัจจุบันรวมถึงสังคมและทุกสรรพสิ่งบนโลก

พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง

พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลางนี้จะยกระดับขึ้นมาจากขั้นพื้นฐาน ได้นำเอาหลักของศีล 5 มาอธิบาย ขยายความบูรณาการเพิ่มเติม เรียกรวมว่า การกระทำอันเป็นทางนำไปสู่ทุกข์ มี 10 อย่าง เป็นสิ่งที่ต้อง ควรหลีกเลี่ยง คือ อกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งอกุศล ทางทำความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม เป็นสิ่งที่ควรละเสีย ประกอบด้วย กายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ได้แก่

- ก. กายกรรม 3 (การกระทำทางกาย Bodily Action) ป.อ.ปยุตโต (2546 : 321)
 1. ปาณาติบาต (การทำชีวิตให้ตกลง ปลงชีวิต Destruction Of Life; Killing)
 2. อทินนาทาน (การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย ลักทรัพย์ Taking What Is Not Given; Stealing)
 3. กาเมสุมิฉฉาจาร (ความประพฤติผิดในกาม Sexual Misconduct)
- ข. วจีกรรม 4 (การกระทำทางวาจา Verbal Action)
 4. มุสาวาท (การพูดเท็จ False Speech)
 5. ปิสุณาวาจา (วาจาใส่ร้าย Tale-Bearing; Malicious Speech)
 6. ผรุสวาจา (วาจาหยาบ Harsh Speech)
 7. สัมผัสปลลาปะ (คำพูดเพ้อเจ้อ Frivolous Talk; Vain Talk; Gossip)
- ค. มโนกรรม 3 (การกระทำทางใจ Mental Action)
 8. อภิชฌา (เพ่งเล็งอยากได้ของเขา Covetousness; Avarice)
 9. พยาบาท (คิดร้ายผู้อื่น Illwill)
 10. มิจฉาทิฎฐิ (เห็นผิดจากคลองธรรม False View; Wrong View)

มนุษย์เหล่าใดเมื่อเว้นเสียจากอกุศลกรรมบถ 10 ประการนี้ได้ ย่อมได้ชื่อว่าผู้บริสุทธิ์อย่างแท้จริง พึงหันมากระทำกุศลกรรม 10 ให้มาก เพราะเป็นธรรมที่ทำให้มนุษย์มีความสะอาดเมื่อบำเพ็ญกุศล กรรมบถ 10 ครบถ้วน ชื่อว่าได้พัฒนายกระดับคุณธรรมในจิตตนเองให้สูงขึ้น เป็น มนุสสเทโว คือ เป็นเหมือนเทวดาในร่างมนุษย์ ที่เพียบพร้อมด้วยรูปสมบัติ โภคสมบัติ นิพพานสมบัติ ดังคำกล่าวที่ว่า “จุนทะ ! เพราะเหตุว่า กุศลกรรมบถ 10 ประการ เหล่านี้ เป็นตัวความสะอาด และเป็นเครื่องทำความ สะอาด จุนทะ ! อนึ่ง เพราะมีการประกอบด้วยกุศลกรรมบถทั้ง 10 ประการเหล่านี้ เป็นเหตุ พวกเทพจึงปรากฏ หรือว่าสุคติใดๆ แม้อื่นอีก ย่อมมี (อ. (ไทย) 24/283-298/165.)

พุทธจริยศาสตร์ขั้นสูง

เป็นพุทธจริยศาสตร์เพื่อพัฒนามนุษย์ให้ก้าวไปสู่ความเป็นอริยบุคคล ด้วยหลักธรรมมัชฌิมาปฏิบัติ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นข้อปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งความหลุดพ้นจากกิเลส ห่างไกลจากรากเหง้าของทางแห่งความเสื่อมจากอกุศลมูล 3 โลกะ โทสะ โมหะ เพื่อมิให้กำเริบแสดงออกมาอันเป็นบ่อเกิดของกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ซึ่งรวมเป็นเหตุให้เกิดกิเลส ตัณหา อวิชชา อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นทางสายกลางการไม่ยึดถือสุดทางทั้ง 2 ได้แก่ อัตตakilมณานุโยค คือ การประกอบตนเองให้ลำบากเกินไป กามสุขัลลิกานุโยค คือ การพัวพันในกามในความสบายเป็นหลักคำสอนที่ปรากฏในพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ คือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร (ส.ม. (ไทย) 19/1081/367)

มรรคมีองค์ 8 หรือ อัฐังคิกมรรค ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต 2546 : 293) เรียกเต็มว่า อริยอัฐังคิกมรรค แปลว่า “ทางมีองค์ 8 ประการ อันประเสริฐ” The Noble Eightfold Path; องค์ 8 ของมรรค (มัดคังคะ factors or constituents of the Path) มีดังนี้

1. สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ ได้แก่ ความรู้อริยสัจ 4 หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือ รู้กุศลและอกุศลมูลกับกุศลและอกุศลมูล หรือเห็นปฏิจสงมุปาบท Right View; Right Understanding)
2. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ ได้แก่ เนกขัมมสังกัปป อพยาบาทสังกัปป อวิหิงสาสังกัปป Right Thought)
3. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ ได้แก่ วจีสุจจริต 4 Right Speech)
4. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ ได้แก่ กายสุจจริต 3 Right Action)
5. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ เว้นมิจฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ Right Livelihood)
6. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ ได้แก่ ปธาน หรือ สัมมัปปธาน 4 Right Effort)
7. สัมมาสติ (ระลึกชอบ ได้แก่ สติปัฏฐาน 4 Right Mindfulness)
8. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ ได้แก่ ฌาน 4 Right Concentration) คือ 1 จิตสงบแล้วจากกามทั้งหลาย สงัดแล้วจากกรรมที่เป็นอกุศลธรรมทั้งหลาย เข้าถึงปฐมฌาน ประกอบด้วยวิตกวิจารณ์ มีปิติและสุขอันเกิดจากวิเวก ส.ท. (ไทย) 9/71/130. 2 เพราะความที่วิตกวิจารณ์ทั้งสองระงับลง เข้าถึงทุติยฌาน เป็นเครื่องผ่อนคลายแห่งใจในภายใน ให้สมาธิเป็นธรรมอันเอกผุดขึ้น ไม่มีวิตกวิจารณ์ มีแต่ปิติและสุขอันเกิดจากสมาธิ 3 เพราะความจางคลายไปแห่งปิติ เป็นผู้อยู่อุเบกขา มีสติและสัมปชัญญะ และเสวยสุขด้วยนามกาย มีสติ อยู่เป็นปรกติสุข เข้าถึงตติยฌาน 4 เพราะละสุขและทุกข์เสียได้ เพราะความดับไปแห่งโสมนัสและโทมนัสทั้งสอง เข้าถึงจตุตถฌาน ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีแต่ความที่สติเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ เพราะอุเบกขาสัมมาสมาธิเป็นความมั่นคงแห่งจิตอย่างถูกต้อง (พระมหาจรรยา สุทธิญาณ, 2548) คือ มั่นคงหนักแน่นจนสามารถทำงานสอดประสานกับปัญญาขจัดตัณหาได้อย่างรวดเร็วทันทั่วทั้งที่สัมมาสมาธิ

ทำหน้าที่ปกป้องรักษาความบริสุทธิ์ของจิต ความมั่นคงของจิต และความอ่อนโยนยึดหยุ่นของจิต ที่พร้อมจะทำหน้าที่รับรู้ในเรื่องราวต่างๆ อย่างไม่หวั่นไหวเปราะเปื้อน สัมมาสมาธิที่สูงสุดก็คือความสงบใจอยู่ในอารมณ์เดียวไม่หวั่นไหวออกแวกไปเพราะความพอใจหรือความไม่พอใจมากระทบมีสติสัมปชัญญะทำงานร่วมกันอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เป็นความมั่นคงที่สมบูรณ์สามารถเผชิญหน้าอารมณ์ได้ทุกชนิดแต่ไม่ติดอารมณ์ใดๆ เหมือนใบบัวสามารถอยู่ในน้ำก็ได้บรรจุน้ำก็ได้แต่น้ำไม่ซึมซับ ไม่ติดใบบัว จิตของผู้ที่เห็นโทษของตัณหาแล้วหาหนทางออกจากตัณหาได้ด้วยการทำกาย วาจา และใจให้ถูกต้องด้วยการตัดรากถอนโคนมิให้ตัณหาเกิดอีก ความทุกข์จะเกิดอีกไม่ได้ทางเส้นนี้เป็นอิสระจากบวกหรือลบหรือเรียกว่าทางสายกลางคือไม่ติดทั้งบวกและลบไม่ติดอยู่กับความพอใจหรือ ไม่พอใจ แต่หลุดพ้นไปจากขั้วทั้งสองดำรงมั่นอยู่ในความเป็นปกติมีพลังมั่นคงไม่เป็นบ่อเกิดแห่งตัณหาได้เพราะไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ให้ตัณหาเกิดได้

สรุป

การพัฒนามนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวบุคคลเป็นไปในทางที่ดีขึ้น เจริญองงามขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมด้านกาย จิต ปัญญา พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่สามารถพัฒนามนุษย์ให้เป็นอภิมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ มีกายสุจริต วจิสฺสุจริต มโนสุจริต เมื่อมีปัญญามีจริยธรรมความดีงามเกิดขึ้นแล้วการประพฤติปฏิบัติตนย่อมสามารถแยกแยะ สิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรหลีกเลี่ยง สิ่งใดมีโทษสิ่งใดเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม รวมทั้งการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ซึ่งผู้ที่พัฒนาตนบรรลุพุทธจริยศาสตร์ขั้นสูงสุดจะไม่ทำชั่วเลย เหตุที่มนุษย์เราทำชั่วเพราะความไม่รู้ เพราะถูกกิเลสตัณหาลวงล่อจึงทำให้เขาลุ่มหลง เนื่องจากขาดคุณธรรม ขาดปัญญาที่ควบคุมพฤติกรรมของตนได้ จึงทำให้มนุษย์ถูก โลภะ โทสะ โมหะ ครอบงำ เวียนว่ายใน วัฏฏสงสาร แต่ทั้งนี้ยังมีทางสายเอกที่มนุษย์สามารถข้ามพ้นสิ่งเหล่านี้ได้ คือ พุทธจริยศาสตร์ ที่ว่าด้วยอุดมคติชีวิตหรือความดีอันสูงสุด เมื่อมนุษย์พัฒนาตนจนถึงที่สุดแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ถึงความเจริญองงามแห่งสติปัญญาและคุณธรรม สร้างคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น ประโยชน์ขั้นสูงที่ลึกล้ำกว่าคือ ดับกิเลสและทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง รู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต อันเป็นความสุขระดับโลกุตตระ สิ่งนั้นคือ นิพพาน

องค์ความรู้ใหม่

พุทธจริยศาสตร์ตามนัยแห่งองค์ความรู้ว่าด้วยหลักเกณฑ์ความประพฤติและการกระทำของมนุษย์ ว่าด้วยปทัฏฐานเรื่องความถูก ผิด ควร ไม่ควร เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ที่พระพุทธเจ้า ได้ทรงวางไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์เริ่มตั้งแต่พื้นเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ ได้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องอันดีงามเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้เพื่อให้เป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ พุทธจริยศาสตร์มีความลุ่มลึกมีความหมายกว้างครอบคลุมทั้ง กาย จิต ปัญญา ในขณะที่ ศีลธรรมเป็น เพียงเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ได้เฉพาะทางกายก็บวจากเท่านั้น หากเทียบกับ พุทธจริยศาสตร์ที่เป็นกฎเกณฑ์วัดความประพฤติของมนุษย์ที่สามารถเข้าถึงจิต และปัญญา หรือแม้แต่ทักษะการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ก็สามารถวัดได้ว่ามีคุณค่าอย่างไร ซึ่งมนุษย์สามารถสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในตนเองได้ เมื่อนำพา วิถีแห่งพุทธจริยศาสตร์มาปฏิบัติพัฒนาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และมนุษย์ทั้งหมดที่พัฒนาตนตาม หลักพุทธจริยศาสตร์ ย่อมมีความสุขสงบทั้งตนเองและสังคม มีสติปัญญาเต็มเปี่ยมที่เกิดจากการพัฒนา คือ

1. การพัฒนาตนเป็นบ่อเกิดแห่งการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดี หรือการมีดุลยภาพ ของชีวิต มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคล กับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน

2. การรู้จักใช้สติปัญญาในการวิเคราะห์ พิจารณาในการเลือก เริ่มจากการเลือกบัณฑิต เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ ตระหนักในการบริโภคที่เกินความจำเป็น ตระหนักในการเสพสื่อและข่าวสาร ข้อมูลด้วยปัญญา รู้จักจัดระเบียบชีวิต มีการจัดการวางแผนกิจการงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบระเบียบ

3. การเตือนตนเอง สังเกตตนเอง ทั้งพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน หลีกเลียงพฤติกรรมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะได้รับผลกระทบทางลบ ควบคุมพฤติกรรมของตนเปลี่ยนแปลงแก้ไข ด้วยตนเองให้ชัดเจนในสิ่งที่ถูกที่ควร อันจะนำไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

พระครูวินัยธรอำนาจ พลปัญญา. (2017). พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาการศึกษา เรื่อง ความจริง ความรู้ ความดี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(1), 332-342.

พระครูปริยัติธรรมวงศ์. (2014). การเปรียบเทียบจริยศาสตร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับแนวคิดของเพลโต. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 14(3), 139-152.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ : ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับ MCU. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วสิน อินทสรา. (2531). พุทธคุณ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทองแก้ว.

Gary Martin. (2020). Last Words of The Buddha. Retrieved June 27, 2020, from <https://www.phrases.org.uk/famous-last-words/buddha.html>

Thich Nhat Hanh. (2014). Fear. New York : Harper Collins.